

Matkočič

M E S T N O

G L E D A L I Š Č E

V K R A N J U

Gledališki list

SEZONA

1945 - 1946

5

M. REAL — J. CESAR

TRIJE VAŠKI SVETNIKI

Cena din 2.—

Iz gledališke pisarne

Poslovanje blagajne. Za vsako predstavo posluje blagajna dva dni, to je dan pred predstavo in na dan predstave. Za predstave v sredo na pr. v torek in sredo, za sobotne in nedeljske pa v petek, soboto in nedeljo. Da se delo razdeli, so za nedeljske predstave vstopnice na razpolago tudi že v petek. Če v soboto ni predstave, je seveda blagajna odprta šele v soboto za nedeljsko predstavo.

Poslovne ure: Vse omenjene dni od 10. do 12. ure dopoldne in od 18. do 20. ure (od 6. do 8. ure zvečer). Opozarjamo, da se odslej dobe vstopnice izključno samo pri blagajni!

Prednaročila. Zaradi neurejenih razmer nam je bilo letos nemogoče uvesti reden abonma. Da ugodimo našim članom, uvajamo s tem sistem prednaročil: Vsak naš član (v prvi vrsti) ima pravico do stalnega sedeža za določene predstave. Ta sedež je njegov in ga blagajna ne bo prodala brez njegovega dovoljenja, vendar pa mora vstopnico dvigniti do 8. ure zvečer na dan pred predstavo. Na dan predstave je blagajničarka upravičena z njegovim sedežem prosto razpolagati. Ugodnosti prednaročil iz razumljivih razlogov ne veljajo za slavnostne predstave, za predstave dobrodelnega značaja in podobne. Vse te predstave bodo tako na lepakih kakor tudi v časopisju označene z besedico „Izven“, na kar izrečno opozarjamo. Da bo vsem prav in ne bo nobene protekcije, bomo pazili na to, da bo vsak prednaročnik prišel do gotovega števila premijer, tudi če bi ne imel prednaročila za premijero. Razdelili bomo prednaročila v A, B, C. itd. in na letakih ter v časopisju označili predstavo z eno omenjenih črk. Premijera prve igre bo na pr. označena s črko A, to je, ta premijera velja za prednaročnike A. Premijera druge igre bo označena s črko B in velja za prednaročnike B itd.

Prosimo vse prednaročnike, da se prijavijo za prednaročila v tajništvo (stranska vrata II. nadstr.) in sicer dnevno od 4. do 6. ure popoldne, kjer dobe tudi vsa potrebna pojasnila.

Gostovanje narodnega opernega gledališča iz Ljubljane.

Mnogoštevilnim željam naših obiskovalcev bo gotovo ugodeno s prošnjo uprave „Mestnega gledališča“ na „Narodno operno gledališče v Ljubljani“ za nekaj gostovanj v Kranju. Zaenkrat smo v dogovoru za gostovanje s „Prodano nevesto“ in „Traviato“. Čas gostovanj še ni določen. Za poset teh predstav — gostovanj pridejo v prvi vrsti v poštev seveda člani Mestnega gledališča.

Članstvo. Prihodnje dni bodo naši sodelavci in odborniki — v kolikor to že niso storili — potrkali tudi na vaša vrata in vas povabili za pristop k članstvu „Mestnega gledališča“. Pristopnina je din 5.—, mesečnina din 10.—, torej tako majhna, da jo zmore prav vsakdo. Pokažite z obilnim pristopanjem, da je naše gledališče res naše, da je vseljudska kulturna ustanova, ki bo dobro uspevala z vsestranskim sodelovanjem vseh krogov. Naj nikogar ne moti naslov: „Mestno gledališče“. Ni zato „Mestno“, ker bi bilo namenjeno samo meščanom ali „gospodi“. Gospode ni več! So samo državljani z istimi pravicami in dolžnostmi. [Nadaljevanje na strani 8]

M. Real — J. Cesar:

Trije vaški svetniki

Premijera 30. januarja 1946

TRIJE VAŠKI SVETNIKI

Kakor če ti po ciklu klasične muzike zadoni v poskočnem ritmu na uho hudomušno razposajeni jazz in se ti ob njem resnobne gube na obrazu kar nekam porazgube in ustnice nabero v spremljavo nagajive melodije, prav tako — se mi zdi — je s „Tremi vaškimi svetniki“ v našem letošnjem repertoarju.

Res je, v zmoti bi bil oni, ki bi iskal v „Treh vaških svetnikih“ globokih problemov in mogočnih idej, prav tako pa v zmoti tudi oni, ki jih kar tako hotel vreči med staro šaro. — Če ti bodo trije vaški grešniki priigrali smehlaj na lice ali celo izvabili iz prs sproščajoč smeh in se ti bo zdelo drugi dan da ti ob prijetnem spominu na ta ali oni prizorček iz njih poje tvoj stroj v tovarni svojo melodijo manj monotono, ali da je v pisarni zrak manj zatohel kot sicer in da je več svetlobe v njej, potem je vprizoritev „Treh vaških svetnikov“ dosegla svoj namen: Odtajati ledeni oklep okrog srca, zgladiti vsaj za kratek čas one gube na čelu, ki so jih leta strahote in groze nanj vtisnila in lebde na njem kot negibna kovinska maska.

Kot odersko delo je ta burka grajena prav posrečeno. Napeto dejanje, ki ne popušča prav do konca, v okviru verjetnosti razvijajoč se zaplet — brez onega „deux ex machina“, ki je pripomoček tolikim poneprečenim delom — prav tako logični razplet, so poleg situacijske komike velike odlike te burke.

Značaji vseh oseb v njej niso nikoli pretirani, nikjer nemogoči, pa tudi ne odvrtni in ne odersko potencirani — skratka — človeško verjetni so, z vsemi vrtilinami in napakami povprečnega človeka. Vzeti so iz ljudstva brez potvorbe in morda prav zato se pojavljajo „Trije vaški svetniki“ vedno znova na naših odrih.

Namen burke ni doktrinariti in filozofirati, ona z žgočo ironijo, s krepkim dovtipom šiba človeške napake in tako tudi vzgaja. Tudi v treh svetnikih so zdrava jedra, treba jih je le znati poiskati, izluščiti in s pridom uporabiti.

Z očetom Porento sočustvuješ kljub njegovim grehom in mu želiš srečne rešitve iz zadreg, saj ni hudoben, le človek je in kot tak slab. Z zado-

voljstvom spremljaš boj mladega para za življenjsko srečo in oddahneš si, ko se vse srečno izteče. Celo posrečen pa je značaj matere Urške. Čeprav piha in se jezi v skrbi za ugled hiše in srečo družine, čeprav se pred njenim jezikom trese celo oče župan, vendar ni Ksantipa in „hišni zmaj“ — s skrbno čuječnostjo pazi le na svetost domačega ognjišča in docela resnobno izzveni končno njena igra v izpoved, iz katere veje kaj lepo tisti materinski čut, ki je globoko zasidran v vsaki ženi in se očituje napram vsemu, kar je nebogljenega in slabotnega: „Šimen, trideset let sem ti bila žena, v dobrem in slabem sem bila s teboj in tudi sedaj te ne pustim na cedilu...“ In zato z zadovoljstvom ugotovi oče Porenta, da je sedaj zopet vse dobro in prav. Upamo, da bo isto ugotovila tudi naša publika, ko se bo ob koncu igre dvignila s sedežev in če bo odhajala nasmejanih obrazov, bodo zadovoljni tudi „Trije vaški svetniki“ — krajc-pataljon!

VIA MALA (Kritika)

Dramatizacija romana „Via Mala“, ki jo je napravil sam avtor John Knittel, je vsebinsko in dramaturško učinkovito delo, ki je imelo tudi v Kranju zaslužen uspeh.

Vsebinsko pokaže konflikt vesti v rodbini žagarja Lauretza, ki je po mrtvih črkah zakona kriva očetomora, dejanje je bilo pa izvršeno v silobranu pred nečloveškim očetom. Njegovo truplo prikrijejo oblastem in ga prijavijo pogrešanim. Preiskovalni sodnik Richenau je poročen z najmlajšo hčerjo Lauretzovih, ki ni bila soudeležena pri zločinu a ve zanj, ne da bi izdala možu to skrivnost.

Richenau, ki mu je poverjena dokončna preiskava, predre skrivnosti do jedra in tu nastopi drugi konflikt: konflikt med poklicno dolžnostjo pravnika do zakona in med njegovo vestjo, ki terja humano rešitev. Richenau reši ta problem iz živega občutka za trpljenje sočloveka in mu da etično pravilno rešitev, ki bi pa bolj zadovoljevala, če bi bila izvršena popolnoma brez sebičnosti z njegove strani. Richenau pa, ki bi moral kot zet obsojene družine pretrpeti tudi sramoto, zagreši po juridičnih pravilih prestopke s tem, da pretvori Lauretzovo ime na listini, ki ga dokončno razglša mrtvim in reši tako družinsko čast. Da se pa oddolži za ta prestopke zapusti službo.

Režiser ima nalogo, da pravilno uravnesi oba kompleksa ljudi: kompleks „zločincev“ t. j. Lauretzovo družino na eni strani in kompleks sodnikov t. j. Richenau (ki pa je zaradi sorodstva in prizadetosti nekako sredi med obema) in predsednika sodišča na drugi strani.

Tako si stojita dva svetova nasproti, ki sta ločena zaradi socialne razlike: svet malih ljudi (Lauretzovih) in meščanski svet, ki „deli pravico“.

In tu je Knittel napravil velik korak k zblizanju obeh svetov, ko je podal z Richenauovim dejanjem primer za humano razumevanje in pravičnost do nesrečnega, trpečega sočloveka. V drami žal ni čutiti tistih glavnih gibal, ki so v romanu tako jasno podana z epično širino: Richenauov socialni čut in smisel za preprosto, nepokvarjeno ljudsko pravico ter

TRIJE VAŠKI SVETNIKI

Privedil: Ivan Cesar

Veseloigra v treh dejanjih

Režiser: Dore Kern

Šimen Porenta, gruntar in župan na Potoku
Urška, njegova žena
Fani, njuna hči
Blaž Šimenc, kolar
Marjanca, njegova hči
Peter Bavdek, pek
Tine Štempihar, učitelj

Ruda Hlebš
Kocmur Minka
Tinka Malijeva
Reš Maks
Fajgeljeva
Vajt Jela
Rode Stane

Barbara Lahajnarjeva, posestnica v Črmošnjicah
Jakec, njen sin
Janez Hrastar, župnik
Dr. Klepec, zdravnik
Šurlova Lenčka, potovka
Mica, dekla

Rezka Mihelčičeva
Reš Nace
Luxa Julij
Vilko Mlakar
Starčeva Solza
x x x

Dejanje se vrši v vasi Potok.

Cene vstopnic: d/ 25'-. 20'-. 15'-. 10'-.

Predprodaja vstopnic en dan pred predstavo in na dan predstave in sicer od 10—12 in 18—20 v mestnem gledališču

Začetek ob 20. uri — Konec pred 23. uro

V nedeljo ob 16. uri — Konec pred 19. uro

ljubezen do zemlje. Ti so v bistvu njegove nravi tako globoko zasidrani, da so njegova ženitev s Sylveli, končni obrat k zemlji in življenju na grudi — logična posledica. Kakor rečeno, teh vzrokov v drami ni dovolj močno čutiti in zato imajo igralci manj opore, saj jim manjka odgovarjajoče besedilo.

Tako se zgodi, da je v drami Richenauov obrat k zemlji nekam neorganski, in da je videti njegovo ženitev s Sylveli nekam meščansko romantična in s tem izgubi na vrednosti.

Naloga režiserja in igralcev obstoji v tem, da morajo podpreti take šibke točke v dramatizaciji s primernim poudarkom takih mest in s psihološkimi otenki v igri. Seveda zahteva taka naloga izkušenih igralcev, ki ne govore samo besedila, ampak postanejo avtorjevi sodelavci in soustvarjajo, ne pa samo poustvarjajo. Toda to so že zahteve, ki se tičejo poklicnega gledališča; vendar pa se mi zdi, da ni zgrešeno, če jih omenim, kajti Mestno gledališče je s predstavo „Vie Male“ raven diletantizma in gre s sigurnim korakom umetniško pot. Največjo zaslugo ima pri tem poklicni režiser Peter Malec, ki se mu je posrečilo že z njegovo drugo režijo na tem odru postaviti igralce na táko raven.

Tu je podan jasen dokaz, kako važen činitelj v vzgoji diletantizma bo v bodočnosti poklicni režiser.

Da je dosegla „Via Mala“ velik uspeh, gre tudi na rovaš pravilne izbere igralcev. Boljših interpretov si Malec v Kranju ne bi mogel najti. Pravilno tolmačena vsebina, pravi ritem igranja, enotnost igralskega sloga v igri posameznikov in ansambla, so vrline te Malčeve režije. Njegov energični prijem v delu in discipliniranost v izvajanju njegovih navodil pričajo o resnem prizadevanju vseh za dosego umetniške ravni. Kar pri Malcu posebno dobri, je vedno iz vsebine utemeljena menjava situacij in premikov na sceni. Malec zna ustvarjati vizuelno estetske učinke, ki so nevsiljivi in res umetniško upravičeni.

Glavni vlogi: Sylveli in Richenau, sta igrala Hlebševa in Štuhec. Če vzamemo v obzir, da sta oba še mlada človeka in igralca, je bila njuna storitev visoko nad povprečnostjo. Res je, da je manjkalo v težjih prizorih obema človeške in umetniške zrelosti, toda to jima more dati samo čas in delo na odru. Sylveli se dá izčrpati kot močnejša osebnost, Richenau pa kot človeško bolj soudeležen in prizadet. — V kolikor se dá sklepati iz njenih dosedanjih nastopov je stroka Hlebšove zaenkrat še naivna in sentimentalna, bolj lirična kot dramatična, bolj na polju veselejših in lažjih značajev, bolj salonska kakor karakterna. Zato je bila njena Sylveli v trenutkih, kjer prevladujejo te prvine najboljša, toda tudi težjih je bila s talentom in inteligenco ter režiserjevo oporo zelo dobra in dojmljiva.

Štuhec tendira bolj v karakterno, resno stroko rezonerjev, t. j. razumsko razglabljalajočih značajev. V vlogi Richenau je bil v drugem delu prepričevalnejši. V prvem se je potrudil, da bi bil sproščen in nasmejan, toda manjka mu spontanosti in čustvenosti. Dokler pa jih ne razvije, bi se mi zdel zanimiv in obetajoč poskus z njim v kaki vlogi izrazito karakternega ali intrigantskega značaja. Čeprav odgovarja njegova zna-

in licemerstva, razgalja gnilo puhlost mastnolenobnega, filistrskega zadovoljstva, dviguje krove s trdno zgrajenih bivališč, sega v domove in jih prikaže v njihovi pravi sliki pobeljenih grobov. Ista Resnica je, neizbežna in vsepovsod pričujoča, ki stopa sleherniku pred njegovo vest, ki stalno opominja in kaže neprestano, nezmotno na **krepost**, in ki z nepodkupljivo silo osvetljuje, razkraja in uničuje **greh**. (Se bo nadaljevalo)

IZ GLEDALIŠKE PISARNE — Nadaljevanje z 2. strani

Sicer je pa itak predvidena sprememba tudi v naslovu našega gledališča, tako, da bo tudi v tem vsem zadoščeno.

K pravicam članstva, kakor jih določa že pravilnik, se priključujejo tudi še pravice prednosti pri prednaročilih in posetu opernih gostovanj iz Ljubljane, kakor smo mimogrede to že zgoraj omenili.

Prijave v članstvo sprejema vsak dan tajništvo od 4. do 6. ure popoldne.

O REPERTOARJU

„Mestno gledališče“ bo sodelovalo s svojimi člani na slavnostni akademiji, ki bo prirejena v Narodnem domu ob priliki Prešernovega tedna.

Prav tako se bo naše gledališče udeležilo svečanosti 8. februarja dopoldne ob 11. uri na kranjskem pokopališču na Prešernovem grobu, kjer bomo položili našemu največjemu pesniškemu geniju v znak globoke hvaležnosti ter dobro zavedajoč se pomembnosti tega velikega slovenskega narodnega praznika, lavorjev venec.

Za zaključek slovenskega tedna, na narodni praznik, smo imeli namen vprizoriti Župančičevo „Veroniko Deseniško“, a smo jo, žal, radi nepremostljivih tehničnih ovir morali preložiti na drugo polovico meseca februarja.

Naslednja premijera bo Arxova „Izdaja pri Novari“. S tem delom je začel režiser Peter Malec ravno pred desetimi leti svojo gledališko pot pri narodnem gledališču v Ljubljani. Glavne vloge igrajo: Hlebčetova, (ki se bo s to predstavo, pred svojim odhodom v Srbijo, poslovila od naše publike), zatem Gerdejeva, Reš Nace in režiser Malec sam.

V režiji Doretta Kerna pa se pripravlja duhovita Nušičeva komedija „Pokojnik“ s Klavoro v naslovni vlogi.

Naše delo v bodoče: od slovenskih avtorjev bomo vprizorili: Župančičevo „Veroniko Deseniško“, M. Pucove „Svet brez sovraštva“ in Ruže Petelinove pravljичno igro za mladino „Raja Maj“; od jugoslovenskih avtorjev: Nušičevega „Pokojnika“ in Begovičev „Grešnico“, od slovenske literature: Tolstojevo „Vstajenje“ in po možnosti Leonov „Vdor“; od ostale dramske literature Arxovo Izdajo pri Novari“ ter prisrčno Šurekovo komedijo „Pesem s ceste“; od klasične literature pa Schillerjevo „Kovarstvo in ljubezen“.

Priredili bomo tudi gostovanje ljubljanske opere s Smetano „Prodano nevesto“ in Verdijevo „Traviato“.